

Цивільне право і цивільний процес

УДК 347.97/.99

Колісник Олена Вікторівна

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
асистент кафедри цивільної юстиції та адвокатури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

Kolisnyk Olena

*Candidate of Legal Sciences (PhD), Senior Research Fellow,
Assistant of the Department of Civil Justice and Advocacy*

Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0000-0002-7193-4594

Пасат Марія Олександрівна

*студентка факультету юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Pasat Maria

Student of the Faculty of Justice

Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0009-0000-5229-1098

Прокопова Катерина Дмитрівна

*студентка факультету юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Prokopova Kateryna

Student of the Faculty of Justice

Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0009-0005-8725-7777

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ПЕРЕВАГ І РИЗИКІВ

INTEGRATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE INTO THE UKRAINIAN CIVIL PROCEDURE: AN ANALYSIS OF ADVANTAGES AND RISKS

Анотація. Вступ. Інтеграція штучного інтелекту в різні сфери суспільного життя є одним з найбільш обговорюваних та перспективних напрямків технологічного розвитку останніх десятиліть. Особливо актуальним стає питання застосування штучного інтелекту у цивільному судочинстві, що обіцяє не лише оптимізацію судових процедур, але й зміну парадигми правосуддя в цілому. В контексті правової системи України, яка переживає етап активних реформ та пошуку шляхів підвищення ефективності та доступності правосуддя, вивчення можливостей та викликів, пов'язаних з інтеграцією штучного інтелекту, набуває особливої ваги.

Мета. Метою статті є аналіз перспектив та викликів, пов'язаних з інтеграцією штучного інтелекту в цивільне судочинство України, з акцентом на оптимізацію процесів розгляду справ, зниження витрат на судочинство, підвищення доступності правосуддя та ідентифікацію потенційних ризиків застосування таких технологій.

Матеріали і методи. У дослідженні використано комплексний підхід, що об'єднує аналіз національного законодавства України, вивчення міжнародних практик та теоретичних джерел з питань застосування штучного інтелекту в цивільному судочинстві. Застосовано методи порівняльного аналізу, що дозволили оцінити ефективність та можливі наслідки інтеграції штучного інтелекту у правові процеси, а також методи критичного аналізу для ідентифікації та оцінки потенційних ризиків і викликів, що базуються на огляді актуальних наукових досліджень та експертних оцінок у цій галузі.

Результати. В результаті дослідження підкреслено важливість подальшого вивчення теми для розробки ефективних механізмів використання штучного інтелекту в судочинстві, що є невід'ємною частиною сучасного правового розвитку. Встановлено, що навчання та підготовка суддів до ефективної роботи з технологіями штучного інтелекту відіграватимуть ключову роль у підвищенні ефективності та об'єктивності правосуддя. Крім того, стаття може бути корисною для науковців, правознавців, розробників правових технологій та інших зацікавлених осіб, які прагнуть поглибити розуміння потенціалу та викликів застосування штучного інтелекту у сфері правосуддя.

Перспективи. Перспективи включають розробку комплексних нормативно-правових актів, які забезпечать прозорість використання штучного інтелекту, захист особистих даних, а також баланс між технологічними інноваціями та необхідністю збереження людського контролю у прийнятті судових рішень. Встановлено, що навчання та підготовка суддів до ефективної роботи з технологіями штучного інтелекту відіграватимуть ключову роль у підвищенні ефективності та об'єктивності правосуддя. Проведення пілотних проєктів та аналіз міжнародного досвіду допоможуть знайти оптимальні шляхи інтеграції та використання штучного інтелекту в українській судовій системі, сприяючи її розвитку та модернізації.

Ключові слова: штучний інтелект, цивільне судочинство, правове регулювання, доступність правосуддя, етичні дилеми, автоматизація процесів.

Summary. *Introduction.* The integration of artificial intelligence into various aspects of societal life is one of the most discussed and promising directions of technological development in recent decades. The application of artificial intelligence in civil litigation becomes particularly relevant, promising

not only the optimization of judicial procedures but also a shift in the justice paradigm as a whole. In the context of Ukraine's legal system, which is undergoing a phase of active reforms and seeking ways to enhance the efficiency and accessibility of justice, exploring the opportunities and challenges associated with the integration of artificial intelligence is of special significance.

Purpose. The purpose of this article is to analyze the prospects and challenges related to the integration of artificial intelligence into civil litigation in Ukraine, focusing on optimizing case review processes, reducing litigation costs, enhancing access to justice, and identifying potential risks of applying such technologies.

Materials and methods. The study employs a comprehensive approach that combines an analysis of Ukraine's national legislation, the study of international practices, and theoretical sources on the application of artificial intelligence in civil litigation. Methods of comparative analysis were used to evaluate the effectiveness and possible consequences of integrating artificial intelligence into legal processes, as well as critical analysis methods to identify and assess potential risks and challenges based on a review of current scientific research and expert assessments in this field.

Results. The study highlights the importance of further exploration of the topic to develop effective mechanisms for using artificial intelligence in the judiciary, which is an integral part of modern legal development. It was found that the training and preparation of judges for effective work with artificial intelligence technologies will play a key role in enhancing the efficiency and objectivity of justice. Furthermore, the article can be useful for scientists, legal scholars, legal technology developers, and other interested parties seeking to deepen their understanding of the potential and challenges of applying artificial intelligence in the justice sector.

Discussion. Prospects include the development of comprehensive legal acts that will ensure the transparency of artificial intelligence use, personal data

protection, and a balance between technological innovations and the necessity of maintaining human control in decision-making. Training and preparation of judges for effective work with artificial intelligence technologies will play a key role in enhancing the efficiency and objectivity of justice. Conducting pilot projects and analyzing international experience will help find optimal ways of integrating and using artificial intelligence in the Ukrainian judicial system, contributing to its development and modernization.

Key words: *artificial intelligence, civil litigation, legal regulation, accessibility of justice, ethical dilemmas, process automation.*

Постановка проблеми. Інтеграція штучного інтелекту в цивільне судочинство являє собою новий та складний виклик для правової системи України. Незважаючи на потенційні переваги, такі як підвищення ефективності судового процесу, оптимізація документообігу та зниження витрат на судочинство, існують значні правові, етичні та технологічні ризики. Ці ризики включають питання приватності та захисту даних, етичні дилеми, пов'язані з автоматизованим прийняттям рішень, та відповідальність за помилки або упередженість штучного інтелекту. Крім того, існує потреба в розробці чіткого нормативно-правового регулювання для впровадження та використання штучного інтелекту в судовій системі, яке б враховувало ці ризики та забезпечувало баланс між інноваціями та захистом прав і свобод громадян. В контексті швидкого розвитку технологій та їхнього впливу на правову сферу дослідження актуальності, можливостей та недоліків застосування штучного інтелекту в цивільному судочинстві стає вкрай важливим для подальшого розвитку правової системи України, що забезпечить ефективне та справедливе правосуддя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За результатами огляду останніх досліджень у сфері впровадження штучного інтелекту в судову

систему виявлено зростаючий інтерес до цієї теми, а також розкриває ряд важливих аспектів та небезпек. Праці таких авторів, як Чень С. [15], який висвітлює застосування штучного інтелекту в судовій системі Китаю, Шевчука В.М. [16], який досліджує перспективи використання штучного інтелекту в правосудді та Голубєвої Н.Ю. [18], яка розглядає онлайн-суди та загрози, пов'язані з їхнім функціонуванням, свідчать про активне обговорення та пошук рішень у цій області. Однак, попри значний прогрес у дослідженні можливостей штучного інтелекту для оптимізації судочинства, існують невирішені питання, пов'язані з правовим регулюванням використання цих технологій, забезпеченням етичних стандартів та захистом прав людини. Проєкт стратегії розвитку штучного інтелекту в Україні, підготовлений під керівництвом Шевченка А.І. [19], вказує на необхідність комплексного підходу до формування правової бази для інтеграції штучного інтелекту в правову систему. Ці та інші дослідження підкреслюють важливість подальшого вивчення теми з метою вирішення існуючих проблем та розробки ефективних механізмів використання штучного інтелекту в судочинстві, що є невід'ємною частиною сучасного правового розвитку.

Метою статті є аналіз перспектив та можливих негативних аспектів, пов'язаних з інтеграцією штучного інтелекту в цивільне судочинство України, з акцентом на оптимізацію процесів розгляду справ, зниження витрат на судочинство, підвищення доступності правосуддя та ідентифікацію потенційних ризиків застосування таких технологій.

Матеріали і методи. У цьому дослідженні застосовано комплексний методологічний підхід, що включає аналіз нормативно-правової бази України, яка регулює застосування штучного інтелекту в правових процесах, а також огляд міжнародних практик і теоретичних досліджень у галузі впливу штучного інтелекту на цивільне судочинство. Використано метод порівняльного аналізу для оцінки різних аспектів впровадження

штучного інтелекту у правові системи, зокрема, для виявлення ефективності та потенційних наслідків такого впровадження. Метод критичного аналізу дозволив ідентифікувати і оцінити потенційні ризики та виклики, асоційовані з інтеграцією штучного інтелекту в судочинство, засновані на актуальних наукових дослідженнях і експертних оцінках. Такий підхід забезпечує повне розуміння предмета дослідження та дозволяє визначити необхідні напрямки подальших досліджень у цій сфері. Основна увага приділена стратегіям формування та критеріям відбору джерел, що забезпечує наукову новизну та актуальність отриманих результатів дослідження, відповідно до загальновизнаних методологічних стандартів в галузі права.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ стоїть на порозі нової ери, де штучний інтелект (далі – ШІ) може стати не тільки інструментом розвитку технологій, а й важливим елементом у сфері правосуддя. Інтеграція ШІ у цивільне судочинство України відкриває перед суспільством нові можливості та небезпеки. Розуміння основних понять і класифікації ШІ, а також його історії розвитку і сучасного стану у правосудді, є ключовим для визначення шляхів ефективної інтеграції технологій у правову систему країни.

Штучний інтелект охоплює широкий спектр наукових дисциплін і технологій, спрямованих на створення машин і програм, здатних виконувати завдання, які традиційно потребують людського інтелекту¹. Основною метою ШІ є моделювання та розширення людських когнітивних функцій через розробку інтелектуальних систем.

Відповідно до класифікації Рассела та Норвіга, ШІ поділяється на чотири основні категорії:

¹ На сьогодні, за даними ІВМ, однією з найбільш обговорюваних тем у сфері ШІ є створення штучного загального інтелекту (далі – ШІЗІ), теоретичного стану, в якому комп'ютерні системи зможуть досягти або перевершити людський інтелект. ШІЗІ описується як ШІ, який має інтелект, рівний людському. Проте наразі це все ще повністю теоретично, і практичних прикладів ШІЗІ не існує.

1. **Системи, що мислять подібно до людини**, зосереджуються на імітації людського мислення та сприйняття. Вони включають розвиток нейронних мереж та алгоритмів машинного навчання, які намагаються відтворити процеси людського мозку.

2. **Системи, що мислять раціонально**, займаються логічним аналізом і виведенням. Цей підхід спирається на формалізацію мислення через логічні моделі, намагаючись досягти раціонального висновку в рамках визначених правил².

3. **Системи, що діють подібно до людини**, включають розробку роботів та інших механізмів, здатних виконувати фізичні дії в реальному світі, імітуючи людську поведінку.

4. **Системи, що діють раціонально**, спрямовані на досягнення конкретних цілей через оптимальне планування та виконання дій відповідно до заданих параметрів [9, с. 375].

Кожна з цих категорій вже має своє застосування у правосудді, де вони можуть сприяти оптимізації судових процесів, поліпшенню доступу до правосуддя та підвищенню об'єктивності судових рішень.

Історія розвитку штучного інтелекту в правосудді має свої корені у дослідженнях і розробках, що почалися в середині 20-го століття³, але значний прогрес був досягнутий лише в останні десятиліття завдяки зростанню обчислювальної потужності та розвитку алгоритмів машинного навчання. Сучасний стан ШІ у правосудді характеризується активним впровадженням систем автоматизованого аналізу даних, розробкою інтелектуальних асистентів для суддів та юристів, а також експериментами з повністю автоматизованим прийняттям рішень у деяких юрисдикціях.

² Кожна з цих категорій має потенціал для застосування у цивільному судочинстві, але оскільки цивільне судочинство вимагає точності, об'єктивності та здатності до логічного аналізу та виведення, найбільш придатними здаються системи, що мислять раціонально. Це може включати автоматизацію юридичного аналізу, обробку доказів та підтримку прийняття рішень суддями чи юристами.

³ Перша згадка терміну «штучний інтелект» приписується Джону Маккарті та була використана під час конференції в Дартмутському університеті у 1956 році.

Виходячи з цього, ми вважаємо, що штучний інтелект — це не просто один інструмент або технологія, а цілий спектр підходів, кожен з яких має власні особливості та потенціал для застосування у різних сферах, включно з юриспруденцією. ШІ може вивчати методи розв'язання складних задач, для яких людське розуміння вважається критичним, а також ті задачі, для яких традиційні методи виявляються недостатніми. В контексті правосуддя, це означає можливість аналізувати великі обсяги даних, швидко знаходити прецеденти та адаптувати існуючі правові принципи до нових випадків.

Серед класифікацій ШІ особливе місце займають агентно-орієнтовані системи, які наголошують на здатності ШІ адаптуватися та виживати в динамічному середовищі [10, с. 4-5]. Такий підхід може бути особливо корисним у правосудді, де кожен випадок є унікальним і вимагає індивідуального підходу. Тут можна розглядати підходи, визначені Джеком Коуплендом. Розгляд обох підходів — низхідного та висхідного — дозволяє глибше зрозуміти, як ШІ може вплинути на процеси в правосудді та які виклики це може створити [11, с. 213].

Низхідний підхід (Top-Down AI) зосереджується на моделюванні високорівневих психічних процесів, таких як мислення, міркування, мова. Це дозволяє створити системи, здатні імітувати суддівські рішення, аналізуючи правові документи та вирішуючи юридичні питання. Проте, цей підхід має свої обмеження, особливо коли йдеться про інтерпретацію норм, що вимагає глибокого розуміння контексту та людських цінностей. Одне з питань, що виникає у цьому контексті, стосується можливості ШІ зрозуміти суб'єктивність та моральні аспекти, які часто присутні в судових рішеннях.

Висхідний підхід (Bottom-Up AI), з іншого боку, зосереджений на біологічно натхнених моделях, таких як нейронні мережі та еволюційні алгоритми. Цей підхід може забезпечити адаптивність ШІ, здатного вчитися з досвіду та покращувати свої висновки з часом. У контексті судочинства це може дозволити ШІ адаптуватися до змін у законодавстві та практиці, а

також забезпечити індивідуалізований підхід до кожної справи. Проте, такий процес вимагає створення механізмів контролю та перевірки рішень ІІІ, щоб уникнути помилок або упередженості.

Важливість оцінки інтелектуальності ІІІ не можна недооцінювати, особливо коли йдеться про застосування в судовій системі. Методи, такі як експертні оцінки та інтелектуальні тести, відіграють ключову роль у визначенні здатності ІІІ до прийняття обґрунтованих рішень в правовому контексті. Однак, як і було зазначено, ці методи мають свої обмеження, особливо коли судження засноване на суб'єктивних уявленнях експертів або на стандартизованих тестах, які можуть не повністю відображати комплексність юридичних питань.

Цікавий аспект, на який вказує аналіз висловлювань психіатрів про «логічно вірне, але неправильне» міркування⁴, підкреслює складність впровадження ІІІ у правосудді. Хоча ІІІ може логічно і коректно обробляти інформацію, його здатність до інтерпретації та врахування контекстуальних аспектів, які часто мають вирішальне значення у правових рішеннях, залишається обмеженою. Таким чином, навіть найрозвиненіші ІІІ системи можуть зіткнутися з труднощами при спробі адекватно оцінити нюанси та моральні аспекти справ, що може призвести до рішень, які, хоч і логічно обґрунтовані, можуть відійти від справедливості чи прийнятих у суспільстві цінностей.

Правове регулювання застосування ІІІ в судочинстві є новою та динамічно розвиваючою сферою українського законодавства⁵. Закон України «Про авторське право та суміжні права» 2022 року став одним з

⁴ Наприклад, у психологічному тесті пропонується вибрати зайве слово зі списку: козел, кенгуру, кобра, собака, більшість вибере «кобра», оскільки це єдина холоднокровна тварина. Однак, деякі можуть обрати відповідь «собака», аргументуючи тим, що це єдине слово, яке починається на літеру «с». Обидві відповіді правильні з певної точки зору, але суспільні уподобання визначають, яку з них вважати «стандартною».

⁵ У рамках оновлення законодавчої бази, Концепція рекодифікації ЦК України 2020 р. вносить важливі зміни, офіційно визнаючи «автономну роботу» та «штучний інтелект» як об'єкти цивільних прав. Це не лише відображає готовність України адаптуватись до новітніх технологічних реалій, але й встановлює правову основу для подальшого розвитку та інтеграції ІІІ в різні аспекти суспільного життя.

перших нормативних актів, який визнає та регулює питання, пов'язані з комп'ютерно згенерованими об'єктами (КЗО), визначаючи їх як об'єкти особливого роду (*suī generis*) [3]. Цей законодавчий крок є важливим в контексті визнання та захисту інтелектуальних продуктів, створених за допомогою ІІІ, надаючи їм майнові права, аналогічні авторським. В той же час, наявність секторального регулювання ІІІ, наприклад через Закон України «Про захист персональних даних», вказує на необхідність комплексного підходу до регулювання цієї сфери [4]. Зокрема, це стосується захисту даних, оброблених за допомогою ІІІ, та врахування специфіки таких систем у контексті прав людини та основоположних свобод.

В контексті застосування ІІІ в судочинстві, можна провести аналогію з тваринами, які, будучи живими істотами з власним інтелектом, спілкуванням і здатністю до навчання, все ж таки вважаються об'єктами цивільних прав відповідно до українського законодавства, отримуючи певні захисні права за спеціальними законами. Аналогічно, сучасні правові традиції та законодавство України поки що не визнають штучний інтелект носієм прав та обов'язків, які б надали йому статус суб'єкта цивільних правовідносин. Згідно з Цивільним кодексом України, штучний інтелект може розглядатися як об'єкт цивільного права у рамках ІІІ Розділу, а саме як майно, яке може бути предметом купівлі-продажу, дарування чи обміну, або як об'єкт права інтелектуальної власності, створений завдяки творчій діяльності людини, в межах Книги 4 ЦК України [1].

Однак, Україна вже активно крокує шляхом цифровізації правової системи, здійснюючи значні початкові кроки у напрямку інтеграції цифрових технологій у судочинство. Згідно зі статтею 14 Цивільного процесуального кодексу України, у судовій системі вже діє Єдина судова інформаційно-комунікаційна система [2]. Ця система, як передбачено законодавством, спрощує обмін документами в електронній формі між судовими органами, а також між судом та сторонами судового процесу.

Окрім того, система дозволяє здійснювати запис судового процесу та забезпечує можливість участі в судових засіданнях за допомогою відеоконференцій, забезпечуючи тим самим важливий крок до створення більш доступного та ефективного правосуддя.

Враховуючи це, на нашу думку, важливо продовжувати роботу над розвитком правових норм, які б враховували особливості штучного інтелекту, його потенціал і ризики, незважаючи на значні кроки, які були зроблені у цьому напрямі. При цьому варто акцентувати увагу на необхідності вдосконалення законодавчої бази у такий спосіб, який забезпечив би ефективне використання ШІ в судочинстві та одночасне дотримання прав, свобод та інтересів учасників процесу. Розробка чітких нормативних актів, що визначатимуть статус, права та обов'язки систем штучного інтелекту, є критично важливою.

Ефективне використання ШІ у цивільному судочинстві вимагає ретельного дослідження суттєвих переваг таких змін, що б обумовило потребу його впровадження. Відповідний аналіз у майбутньому допоможе розробити якісну правову базу для регулювання впровадження ШІ, що дасть юридичні підстави використовувати його у цивільному процесі.

На нашу думку, аби делегувати ШІ певні функції у суді, потрібно виокремити сфери, у яких він зміг би працювати. Так, необхідно поділити функції ШІ як такого, що безпосередньо займається відправленням правосуддя, та того, що є допоміжним інструментом, що полегшує здійснення правосуддя. У судовому процесі ШІ має неабиякий потенціал у зборі та обробці доказів, що допомогло б автоматизувати та оптимізувати їх збір, аналіз та оцінку. ШІ може використовуватись під час обробки великого масиву текстових документів, як то свідчення, висновки експертів, звіти тощо, та виокремлювати ключові моменти, що мають значення⁶. ШІ міг би

⁶ Наприклад, система штучного інтелекту, розроблена дослідниками з Університету Кембріджа, змогла з точністю понад 79% передбачити рішення Європейського суду з прав людини, аналізуючи лише текстові дані справ.

складним для розуміння доказам та даним надавати візуалізації, що може спростити їх аналіз. Так само, ІІІ має властивості розпізнавання на візуальних об'єктах образів, що полегшить їх ідентифікацію, якщо, наприклад, серед доказів міститься значна кількість відео- або фотоматеріалів⁷.

До того ж, за допомогою ІІІ, може бути створено певні бази даних, в яких би було перелічено судову практику, нормативно-правові акти та прецеденти, що стосуються того чи іншого питання. І тим самим, це б скоротило час на пошук відповідної інформації до мінімуму та надало підтримку при прийнятті складних рішень адвокату, прокурору або судді.

Системи ІІІ можуть забезпечувати пошук по самих судових рішеннях, що могло б мати назву Онлайн-реєстри⁸. Це може допомогти судовим органам отримати доступ до зручних форм викладення рішень, покращуючи їхні аналітичні можливості аналізувати масивну складну для сприйняття правову базу, включаючи статuti, адміністративні акти, європейську, національну та порівняльну практику.

Неможливо не виділити те, що ІІІ став би корисним у моніторингу соціальних мереж та додатків. Через аналіз коментарів, повідомлень, фото- та відеоматеріалів, що публікуються у будь-яких медіа, можливо було б збирати докази, виявляти правопорушення та вчиняти інші процесуальні дії. Якщо звернутись до процесуального законодавства, а саме у ст. 80 ЦПК України суддя вирішує питання про достатність доказів, керуючись власними переконаннями, тож ця особливість в наслідку має те, що при розгляді справи велику роль відіграють індивідуальні якості судді [2]. Це призводить до того, що один суддя може вважати певний набір доказів

⁷ Можливо, це може бути система, розроблена для виявлення фальсифікованих документів у судових матеріалах. ІІІ може аналізувати фотографії та відео, щоб виявити невідповідності та модифікації, які можуть свідчити про маніпуляцію доказами.

⁸ Незважаючи на існування реєстру судових рішень, впровадження систем ІІІ для автоматизованого пошуку може суттєво полегшити аналіз юридичної інформації, надаючи можливість для більш зручного доступу до обширних даних судових рішень.

достатнім, а інший за тих самих умов вирішить питання дещо по-іншому. Використання ІІІ у процесі аналізу доказів можливо дозволить уникнути особистісного характеру цих дій, оптимізувати їх та визначити ключові аспекти серед великого обсягу інформації з найвищою точністю. Проте за професійними юристами та суддями залишиться обов'язок перевірки та урахування контексту, обставин та морально етичних стандартів у зборі та аналізі доказів.

Пришвидшити створення судового рішення допомогло б вміння ІІІ розпізнавати мову та відразу автоматично генерувати текст. Це б спростило сам процес написання рішень, а також унормувати та узгодити між собою їх формулювання⁹. Вже готові судові рішення та інші процесуальні документи ІІІ міг би аналізувати та за певними критеріями розподіляти та зберігати у електронних архівах судів. Тож, таким чином ІІІ було б інтегровано до системи документообігу.

Електронне подання документів та здійснення судових процедур через Інтернет стане ключовими умовами для ефективного впровадження технологій ІІІ у судову систему. Вже можна розпочати судове провадження онлайн завдяки електронному поданню документів, а це, в свою чергу, відкриває широкі можливості для автоматизації обробки судових документів, попереднього аналізу справ та оптимізації судових рішень. Застосування технологій також сприяє стандартизації адміністративних та процесуальних процедур у судовій системі. Це може призвести до більш ефективного розміщення адміністративного персоналу, зменшення витрат та заощадження часу.

За допомогою технологій ІІІ можливо створити чат-боти для консультування громадян з процесуальних питань. Ще у березні 2023 року Міністр цифрової трансформації оголосив про активну роботу Міністерства

⁹ Наприклад, система ІІІ може автоматизувати процес класифікації та архівації судових рішень за визначеними параметрами, значно підвищуючи ефективність роботи судових органів і поліпшуючи доступ до правової інформації.

щодо інтеграції ІІІ у застосунок «Дія». Це має на меті забезпечити громадян можливістю звертатись із запитаннями та безпосередньо отримувати відповіді від ІІІ, що значно може підвищити якість та швидкість надання адміністративних послуг [14]. Посилаючись та такий досвід у майбутньому, це дозволить провести аналогічну інтеграцію з цивільним судочинством, що надасть змогу особам отримувати необхідну інформацію без звернення до профільних спеціалістів та економити витрати на правову допомогу.

Використання ІІІ дозволить прискорити процес відправлення правосуддя та сприятиме дотриманню розумних строків при здійсненні судочинства. Доказом цього може бути досвід Китаю з використання ІІІ, де, за офіційними підрахунками, він дозволив значно зменшити навантаження на суддів на третину та зберегти громадянам близько 1.7 мільярдів годин часу, що могли б бути витрачені на судові процеси [15]. Якщо дозволити ІІІ розглядати справи у порядку спрощеного провадження, це може значно розгрузити судову систему і допомогти суддям зосередитися на вирішенні більш складних справ.

Відповідно до Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, одним із ключових завдань у сфері правосуддя є автоматизація процесу прийняття рішень у справах з обмеженою складністю [5]. Передбачається, що за умов згоди сторін і з урахуванням чинного законодавства та судової практики, аналіз і винесення вердиктів можуть бути здійснені з використанням технологій ІІІ. Таке нововведення спрямоване на інтеграцію ІІІ у процес відправлення правосуддя.

Штучний інтелект може асистувати у відборі справ для застосування спрощених процедур, забезпечуючи автоматизовану обробку та розгляд за допомогою вдосконалених судових механізмів. Експертні системи ІІІ здатні надавати аналітичну оцінку справи та прогнозувати потенційні наслідки, забезпечуючи суддям додаткові інструменти для верифікації їх рішень, підвищуючи ефективність та якість судочинства.

Дослідницький аналіз ІІІ може розкрити нові чи раніше недоступні аргументи, що сприятиме збагаченню юридичних клопотань і, відповідно, підвищенню якості судових висновків. Такий підхід дозволить суддям ефективніше ідентифікувати поширені аргументації, забезпечуючи узгодженість в судовій практиці, що в цілому підвищить довіру до судової системи, шляхом забезпечення узгодженості та одностайності у прийнятті рішень. Також системи ІІІ можуть сприяти формуванню розкладу судових органів¹⁰ та оптимізувати розклад і планування слухань, через визначення найбільш ефективного використання судового часу для розгляду кожної серії проваджень, за які вони відповідають¹¹.

Нагальною проблемою сьогодення, яка є важливим аспектом публічного влади та судової системи, залишається корупція¹². Тому використання ІІІ у якості судді може стати значущим засобом антикорупційної політики завдяки його невразливості до зовнішніх впливів, підвищуючи таким чином довіру до правосуддя, оскільки штучний інтелект буде неупередженим. ІІІ не здатен зрозуміти так званий «людський фактор» та врахувати внутрішні переконання при оцінці доказів або певних обставин справи. Цей факт може мати як позитивні, так і негативні наслідки. Однак, автоматизовані системи ІІІ у сфері управління справами можуть сприяти дотриманню принципів справедливого судочинства.

Використання ІІІ в цивільному судочинстві також повинно відповідати етичним стандартам, сприяти прозорості та можливості контролю за процесом прийняття рішень¹³. Таким чином, ІІІ не може

¹⁰ Іншими словами, це можна досягти шляхом забезпечення швидкого доступу до інформації про статус та хід розгляду окремих проваджень.

¹¹ Системи планування також можуть автоматизувати розподіл справ між суддями за критеріями, узгодженими судовими органами. Це також може сприяти ефективному використанню будівель судів і судових залів.

¹² Згідно з дослідженням, проведеним Transparency International, Індекс сприйняття корупції в Україні за 2023 рік становив 36 балів з можливих 100, що призвело до зайняття країною 104-го місця серед 180 країн світу.

¹³ Національне законодавство конкретизує це поняття у ст. 127 Конституції України, яка визначає, що правосуддя здійснюють виключно судді.

замінити суддів, проте може бути застосований для оптимізації та полегшення їх роботи та роботи суду.

Як ми бачимо, використання ШІ у судочинстві пропонує значні переваги у швидкості та точності обробки інформації. Однак, цей процес супроводжується комплексом етичних, технічних та юридичних викликів, які вимагають уважного аналізу та обговорення.

На думку Белова Д.М. та Белової М.В., встановлення етичних рамок для використання штучного інтелекту у судочинстві вимагає інтеграції глобальних практик та адаптації до унікальних аспектів внутрішнього правового ландшафту [12, с. 318]. Однією з ключових вимог є створення умов для прозорості алгоритмів штучного інтелекту та встановлення чітких механізмів їх відповідальності, зокрема у контексті обробки та аналізу великих масивів даних, включаючи особисті відомості осіб.

Технічні та юридичні аспекти захисту прав сторін вимагають ретельної розробки механізмів верифікації даних, які ШІ використовує для прийняття рішень. Необхідність введення чітких процедур для контролю за роботою ШІ та механізмів оскарження рішень, прийнятих за його участю, є критичною. Збереження балансу між автоматизацією та людським втручанням в процес прийняття рішень є ключовим для підтримання довіри до судової системи та забезпечення її справедливості.

Як зазначається в аналізі Кармази О.О., існує потреба у введенні законодавчих норм, які б безпосередньо регулювали використання штучного інтелекту в цивільному процесі, адже наявність лише підзаконних актів не вирішує питання їх ефективної практичної реалізації [13, с. 26]. В Україні поки що відсутній закон, що спеціалізовано регулює застосування ШІ, що створює прогалини в правовому регулюванні та залишає важливі аспекти, такі як форми, принципи, межі використання ШІ, неврегульованими. Така ситуація спонукає до теоретичних розмірковувань

без можливості їх практичного застосування, що також підтверджується аналізом іноземного досвіду, де чіткі відповіді на ці питання також відсутні.

Супротив до впровадження штучного інтелекту в судочинстві з боку юридичної професії може бути мінімізований шляхом організації демонстраційних проєктів, а також розробкою освітніх програм, спрямованих на знайомство суддів та правників з можливостями та перевагами технологій ШІ. Підвищення обізнаності щодо того, як штучний інтелект може сприяти збільшенню продуктивності та нейтралітету у вирішенні справ, вірогідно посприє більш позитивному ставленню до цих інновацій серед юридичних фахівців.

На нашу думку, також важливо, щоб судді мали доступ до вичерпних консультацій з питань застосування штучного інтелекту в правосудді, включаючи професійне навчання, що дозволить їм належним чином оцінювати технології ШІ. Навчання має бути спрямоване на розширення знань суддів про функціонал, обмеження та потенційні ризики використання штучного інтелекту. Окрім того, важливим є надання можливості для суддів самостійно оцінювати результати роботи систем ШІ та ухвалювати рішення на основі свого досвіду, експертної думки та етичних міркувань.

Якщо спиратися на міжнародний досвід, то на рівні європейського законодавства вже почались процеси легалізації використання ШІ у суспільстві та судовій системі. Прикладом слугує законопроект «Про штучний інтелект», розроблений Європейською комісією [7].

Іншим яскравим прикладом впровадження ШІ у процеси судочинства є прийняття Європейською комісією Етичної хартії з використання штучного інтелекту у судовій системі та її середовищі (далі – Хартія) ще у 2018 році. Хартія встановлює ключові напрямки використання ШІ в судочинстві, включаючи удосконалення пошуку судових рішень, онлайн-вирішення спорів, допомогу в підготовці процесуальних документів, аналіз

та прогнозування рішень, класифікацію законодавчих актів та ідентифікацію несумісностей, а також надання інформаційної підтримки через чат-боти. [6]. На нашу думку, саме ці принципи мають розглядатись вітчизняним законодавцем як основоположні, і їх слід враховувати при впровадженні ШІ в судову систему України, зокрема, в цивільний процес¹⁴.

Ще одним кроком у визначенні напрямку європейської стратегії стосовно ШІ є Біла книга зі штучного інтелекту. У цьому документі наголошується на тому, що ШІ має сприяти благополуччю суспільства та працювати на користь людей. Основною метою цього документа є визначення можливих змін, які сприятимуть надійному та безпечному розвитку ШІ в Європі, з повагою до прав громадян ЄС [8].

Інтеграція систем ШІ до пошукових систем вже активно відбувається у деяких країнах та сервісах. Наприклад, пошукова система Bing, створена компанією Microsoft, використовує штучний інтелект для надання персоналізованих відповідей на запити, що значно прискорює пошук необхідної інформації. Схожа технологія може бути впроваджена і в процеси цивільного судочинства в Україні, що спростить роботу як суддів, так і практикуючих юристів.

Використання штучного інтелекту у судочинстві в Європі залишається на початковому етапі, на відміну від Китаю¹⁵, де практика широко розвинута, особливо у сфері електронної комерції та інтелектуальної власності. Рішення, ухвалені за допомогою ШІ, мають еквівалентну юридичну силу порівняно з рішеннями, винесеними людиною, та підлягають апеляції у загальному порядку [16, с. 77-78].

У США штучний інтелект використовується для прогнозування у сфері дослідження злочинності у кримінальному праві. Американська

¹⁴ Так, відповідні положення Хартії вже стали базисом Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, про яку ми згадували раніше.

¹⁵ Ще з 2019 року, там існує можливість проводити судові засідання онлайн на платформі WeChat, де штучний інтелект виступає у ролі судді.

система COMPAS є прикладом такого застосування. Вона використовується судами при розгляді кримінальних справ для оцінки ризику вчинення нового правопорушення особою, яка вже була засуджена. Шляхом аналізу різноманітних показників, таких як психологічні особливості, характер злочину та інші, система приймає рішення про ймовірність рецидиву з боку цієї особи. Суддя, призначаючи покарання, спирається на результати проведеного аналізу [17, с. 12].

Беручи до уваги створення чат-ботів для консультування громадян з юридичних питань, однією з перших країн, де вдалося розробити подібного «бота», є Канада. У цій країні цей бот відомий як Solution Explorer і використовується для надання індивідуалізованої юридичної інформації у формі відповідей на запитання. Крім того, він має інструменти для вирішення спорів в позасудовому порядку [18, с. 534].

Естонська політика щодо застосування штучного інтелекту в судочинстві допускає використання ШІ як суддівського асистента у справах обмеженої складності з забезпеченням права на апеляцію. Проте, в глобальному контексті, Китай є лідером у повному інтегруванні ШІ в судову систему через «Систему розумного суду», що забезпечує комплексне використання штучного інтелекту для аналізу даних, підготовки процесуальних документів, консультування суддів, а також виконання конкретних судових дій, зокрема арешту майна, залежно від соціального статусу особи [15].

Релевантність та обґрунтованість судових рішень, генерованих за допомогою систем штучного інтелекту, безпосередньо залежать від якості та точності вхідних даних. Необхідність розроблення процедур для верифікації цих даних є ключовою, адже помилки можуть вплинути на справедливість вироків. Важливим є встановлення контрольних механізмів для моніторингу роботи ШІ, а також забезпечення можливості апеляції рішень, заснованих на його аналізі.

Впровадження ІІІ в у цивільне судочинство вимагає збереження гармонійного балансу між автоматизацією процесів та збереженням ролі людини. Хоча, ми вважаємо, що у випадках малозначних справ, система ІІІ може бути уповноважена на ухвалення кінцевих вердиктів, але для інших випадків особливо важливо зберегти за суддями можливість приймати остаточні рішення. Людський фактор, а саме професійний розсуд та морально-етичні погляди, мають залишатися важливою складовою цивільного судочинства, а ІІІ слід розглядати як інструмент, призначений для підвищення ефективності та об'єктивності судового процесу.

Також, ми вважаємо, що українське законодавство щодо ІІІ має базуватися на оцінці ризиків із повноцінною розробкою регулювання цієї сфери. Сучасні тенденції вказують на актуальність розробки спеціалізованого законодавчого акту, присвяченого регулюванню сфери штучного інтелекту. Окремі пропозиції щодо законопроекту «Про штучний інтелект» базуються на рекомендаціях робочої групи під керівництвом О. Шевченка, яка розробила концептуальний документ — Стратегію розвитку штучного інтелекту в Україні на період 2022-2030 років, задля ефективної інтеграції ІІІ у правове поле країни [19, с. 90].

Погоджуємося з думкою Жушмана М.В., що інтеграція штучного інтелекту та інших цифрових технологій у процес судочинства повинна включати ретельний аналіз, спрощення та належне регулювання. Особлива увага має звертатися на важливість того, аби цей процес не ставав перешкодою для забезпечення вільного доступу сторін до їхніх прав та свобод [20, с. 171].

Хоча вже зараз Верховний Суд висловив думку, що спроби застосування штучного інтелекту, такого як «ChatGPT», для оскарження судових рішень можуть бути розцінені як недоречне використання процесуальних прав. Така дія, за словами суду, не тільки демонструє неповагу до судової системи, але й ставить під сумнів рішення, які вже були

ухвалені [21]. Касаційний господарський суд наголосив на необхідності використання ШІ лише як засобу, що сприяє правосуддю, а не як інструменту для його оскарження.

У зв'язку з цим, важливо підкреслити, що створення одного закону не може повністю вирішити всі правові аспекти, пов'язані з використанням ШІ, оскільки це впливає на різного роду правовідносини. Тому необхідно підкреслити, що законотворчий процес має відбуватися інтегровано та цілеспрямовано, враховуючи не тільки створення нового законодавства, але й модифікацію існуючих нормативних актів. Основною умовою ефективності є систематичне навчання суддів щодо застосування ШІ, забезпечення глибокого розуміння їх потенціалу та обмежень. Суддям має бути надана можливість самостійної верифікації результатів роботи ШІ з опорою на професійну компетентність та етичні норми.

Висновки і пропозиції. На основі цього можна зробити висновок, що дослідження показало значний потенціал використання штучного інтелекту у цивільному судочинстві України, що може призвести до оптимізації судового процесу, поліпшення доступності та ефективності правосуддя. Впровадження штучного інтелекту може сприяти автоматизації збору та аналізу доказів, покращенню судового документообігу, створенню баз даних судової практики, а також унормуванню судових рішень. Однак, реалізація цих переваг вимагає ретельного регулювання з метою забезпечення правової ясності, захисту особистих даних та врахування етичних норм.

Важливою умовою ефективного впровадження штучного інтелекту є розробка чіткого та вичерпного нормативно-правового регулювання, яке враховуватиме етичні та соціальні аспекти використання штучного інтелекту в судочинстві. Таке регулювання повинно передбачати механізми контролю та оскарження рішень, прийнятих з використанням штучного інтелекту, а також визначати відповідальність за помилкові рішення.

Необхідною є також підготовка та навчання суддів і правових фахівців, щоб забезпечити розуміння можливостей та обмежень штучного інтелекту, а також здатність критично оцінювати результати його роботи. Паралельно з цим, слід проводити інформування громадськості про переваги та ризики використання штучного інтелекту в правосудді.

На міжнародному рівні досвід впровадження штучного інтелекту у судову практику в інших країнах, таких як Китай та деякі європейські держави, може слугувати важливим джерелом навчання для України. Адаптація найкращих практик із урахуванням національних особливостей дозволить оптимізувати процес впровадження штучного інтелекту у цивільне судочинство. Тобто можна наголошувати на потребі подальших досліджень у цій галузі, зокрема на розробці конкретних пропозицій щодо нормативно-правового регулювання використання штучного інтелекту у судочинстві, а також на проведенні пілотних проєктів для оцінки ефективності та можливих наслідків застосування штучного інтелекту в практиці. Пілотні проєкти дозволять ідентифікувати потенційні ризики та виклики, а також розробити ефективні механізми їх запобігання та мінімізації.

Врешті-решт, створення спеціалізованого органу або робочої групи для моніторингу та координації процесу впровадження та використання штучного інтелекту в судочинстві може сприяти ефективній адаптації цих технологій. Такий орган міг би відповідати за забезпечення відповідності використання штучного інтелекту міжнародним стандартам і принципам, а також виступати в ролі консультативного центру для суддів і юристів.

Узагальнюючи викладене, інтеграція штучного інтелекту у цивільне судочинство України відкриває широкі можливості для покращення якості та доступності правосуддя. Проте, для досягнення цієї мети необхідно уважно зважити всі переваги та потенційні ризики, а також розробити міцну

правову та етичну основу для використання штучного інтелекту в правосудді.

Література

1. Цивільний кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV : станом на 8 берез. 2024 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV : станом на 20 лют. 2024 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
3. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX : станом на 15 квіт. 2023 р. *Відомості Верховної Ради*. 2023. № 57. Ст. 166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
4. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI : станом на 27 жовт. 2022 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 34. Ст. 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
5. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 02.12.2020 р. № 1556-р : станом на 29 груд. 2021 р. *Верховна Рада України : офіційний вебпортал*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
6. European ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment, adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 3–4 December 2018). *European Commission for the*

- Efficiency of Justice (CEPEJ) ; European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their environment*. 2018. URL: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c> (дата звернення: 25.03.2024).
7. *The Artificial Intelligence Act*. URL: <https://artificialintelligenceact.eu/> (дата звернення: 25.03.2024).
 8. White paper. On Artificial Intelligence – A European approach to excellence and trust. *European Commission*. Brussels, 19.02.2020 COM(2020) 65 final. URL: <https://commission.europa.eu/publications/white-paper-artificial-intelligence-european-approach-excellence> (дата звернення: 25.03.2024).
 9. Рассел С. Норвіг П. Штучний інтелект: сучасний похід. 2-ге вид. Великобританія : Вид. будинок «Вільямс», 2006. 706 с.
 10. Коцовський В. М. Методи та системи штучного інтелекту : конспект лекцій. Ужгород : ДВНЗ «Ужгор. нац. ун-т», 2017. 75 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/16306> (дата звернення: 25.03.2024).
 11. Copeland J. Artificial intelligence: a philosophical introduction. Wiley & Sons, Incorporated, John, 2015. 328 p.
 12. Белов Д.М. Белова М.В. Штучний інтелект в судочинстві та судових рішеннях, потенціал та ризики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Т. 2, № 78. С. 315–320. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/286487> (дата звернення: 25.03.2024).
 13. Кармаза О.О. Правова природа штучного інтелекту та цифрових технологій у цивілістичному процесі України. *Науковий вісник приватного та публічного права*. 2021. Вип. 4. С. 24–29.
 14. Чепур Д. Мінцифри тестує ChatGPT для надання послуг українцям. *Forbes.ua*. 2023. URL: <https://forbes.ua/news/mintsifri-testue-chatgpt-dlya->

- nadannya-poslug-ukraintsyam-v-dii-15032023-12375 (дата звернення: 25.03.2024).
15. Chen S. China's court AI reaches every corner of justice system, advising judges and streamlining punishment. *South China Morning Post*. 2022.
16. Шевчук В.М. Перспективи запровадження технологій штучного інтелекту у судову діяльність в сучасних умовах. *Використання технологій штучного інтелекту у протидії злочинності : матеріали наук.-практ. онлайн-семінару* (м. Харків, 5 листоп. 2020 р.) ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України. Харків, 2020. С. 86–94. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/18313> (дата звернення: 25.03.2024).
17. McKay C. Predicting risk in criminal procedure: actual tools, algorithms, AI and judicial decision-making. *Legal Studies Research Paper Series: The University of Sydney Law School*. 2019. No 19/67. P. 1-25.
18. Голубєва Н. Ю. Розмежування ODR та онлайн-судів. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. С. 533-535. URL: https://drive.google.com/file/d/1miEyerwCjrrIahjKmqS210FtJwxzI_xN/view (дата звернення: 25.03.2024).
19. Шевченко А.І. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні : монографія / заг. ред. А. І. Шевченко. Київ, 2023. 370 с.
20. Жушман М.В. Деякі аспекти запровадження технологій штучного інтелекту в судочинство. *Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 14 груд. 2023 р.). Харків, 2024. С. 169–171.
21. Ухвала Касаційного господарського суду від 14.02.2024 р. у справі № № 925/200/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116984639> (дата звернення: 25.03.2024).

References

1. Civil Code of Ukraine: Code of Ukraine from January 16, 2003, No. 435-IV: as of March 8, 2024. *Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (accessed on: March 23, 2024).
2. Civil Procedure Code of Ukraine: Code of Ukraine from March 18, 2004, No. 1618-IV: as of February 20, 2024. *Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (accessed on: March 23, 2024).
3. On Copyright and Related Rights: Law of Ukraine from December 1, 2022, No. 2811-IX: as of April 15, 2023. *Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (accessed on: March 25, 2024).
4. On the Protection of Personal Data: Law of Ukraine from June 1, 2010, No. 2297-VI: as of October 27, 2022. *Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (accessed on: March 25, 2024).
5. On the Approval of the Concept for the Development of Artificial Intelligence in Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine from December 2, 2020, No. 1556-r: as of December 29, 2021. *Verkhovna Rada of Ukraine: official website*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text> (accessed on: March 25, 2024).
6. European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and Their Environment, adopted at the 31st Plenary Meeting of the CEPEJ (Strasbourg, December 3-4, 2018). *European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ); European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their environment*. 2018. Available at: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c> (accessed on: March 29, 2024).

7. *The Artificial Intelligence Act*. Available at: <https://artificialintelligenceact.eu/> (accessed on: March 26, 2024).
8. White Paper on Artificial Intelligence – A European Approach to Excellence and Trust. *European Commission*. Brussels, February 19, 2020, COM(2020) 65 final. Available at: https://commission.europa.eu/publications/white-paper-artificial-intelligence-european-approach-excellence-and-trust_en (accessed on: March 25, 2024).
9. Russell, S., Norvig, P. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. 2nd ed. United Kingdom: Williams Publishing House, 2006. 706 p.
10. Kotsosovsky, V.M. *Methods and Systems of Artificial Intelligence: Lecture Notes*. Uzhhorod: Uzhhorod National University, 2017. 75 p. Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/16306> (accessed on: March 25, 2024).
11. Copeland, J. *Artificial Intelligence: A Philosophical Introduction*. Wiley & Sons, Incorporated, John, 2015. 328 p.
12. Belov, D.M., Belova, M.V. Artificial Intelligence in Judiciary and Judicial Decisions, Potential and Risks. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*. 2023. Vol. 2, No. 78. P. 315–320. Available at: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/286487> (accessed on: March 25, 2024).
13. Karmaza, O.O. The Legal Nature of Artificial Intelligence and Digital Technologies in the Civil Process of Ukraine. *Scientific Bulletin of Private and Public Law*. 2021. Issue 4. P. 24–29.
14. Chepur, D. Ministry of Digital Affairs Tests ChatGPT to Provide Services to Ukrainians. *Forbes.ua*. 2023. Available at: <https://forbes.ua/news/mintsifri-testue-chatgpt-dlya-nadannya-poslug-ukraintsyam-v-dii-15032023-12375> (accessed on: March 25, 2024).
15. Chen S. China's court AI reaches every corner of justice system, advising judges and streamlining punishment. *South China Morning Post*. 2022.

16. Shevchuk, V.M. Perspectives on the Introduction of Artificial Intelligence Technologies in Judicial Activities under Contemporary Conditions. Kyiv: Law Publishing House, 2020. P. 86–94. Available at: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/18313> (accessed on: March 25, 2024).
17. McKay, S. Predicting Risk in Criminal Procedure: Actual Tools, Algorithms, AI, and Judicial Decision-Making. *Legal Studies Research Paper Series: The University of Sydney Law School*, 2019. No. 19/67. P. 1-25.
18. Golubeva, N.Y. Distinguishing ODR and Online Courts. Odessa: Helvetika Publishing House, 2021. Vol. 2. P. 533-535. Available at: https://drive.google.com/file/d/1miEyerwCjrrIahjKmqS210FtJwxzI_xN/view (accessed on: March 25, 2024).
19. Shevchenko, A.I. Strategy for the Development of Artificial Intelligence in Ukraine: A Monograph. Kyiv, 2023. 370 p.
20. Zhushman, M.V. Some Aspects of Implementing Artificial Intelligence Technologies in the Judiciary. *The Bar of Ukraine: Current State and Development Prospects: Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference*. Kharkiv, 2024. P. 169–171.
21. Ruling of the Cassation Commercial Court dated February 14, 2024, in case No. 925/200/22. *Unified state register of court decisions*. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116984639> (accessed on: March 25, 2024).